

□ *Müstəqil Azərbaycanın bugünkü inkişaf səviyyəsi, mükəmməl iqtisadi perspektivləri və parlaq gələcəyinin əsasında, heç şübhəsiz, dünya şöhrətli siyasi xadim, müasir tariximizin memarı Heydər Əliyevin ideyaları, işıqlı əməlləri, dövlət və xalq naminə fədakar fəaliyyəti dayanır.*

İyirminci əsrin sonlarında xalqımızın yenidən qovuşduğu, lakin ilk illəri ekstremal şərait, vətəndaş qarşılıqlı əlaqələrinin pozulması, xain erməni qonşularımız tərəfindən mürəz qaldığımız mənfur etnik təmizləmə və təcavüz siyasəti, bir milyona aşan qaçqın və məcburi köçkün ordusu, onilliklər ərzində təşəkkül tapmış iqtisadi münasibətlər sisteminin çökması, ağır sosial vəziyyət, ictimai həyatın bütün sferalarına sirayət edən dərin böhran, bütün bunlardan irəli gələn çoxsaylı tələbkar vətəndaşların öz həllini tapa bilməməsi ilə səciylənən dövlət müstəqilliyi məhz ümummilli lider Heydər Əliyevin xilaskarlıq və quruculuq missiyası sayəsində qorunub saxlanmış və möhkəmləndirilmiş, bununla da müasir qüdrətli Azərbaycan dövlətinin əsası qoyulmuşdur.

Müstəqil dövlətimizin azərbaycançılığa söykənən əsas məbli ideyasını formalaşdırın böyük dənə sahibi Heydər Əliyev fenomenal şəxsiyyət və xarizmatik liderlik keyfiyyətləri sayəsində milyonlarla insanı ulvi amallar ətrafında səfərbər etmiş, milli tərəqqinin ana xətti kimi modernləşməni müəyyənləşdirərək, ölkəmizi yeni-yeni zürvələrə aparan total islahatlar və hərtərəfli inkişaf strategiyasına start vermişdir.

Dünya düzünü çəlxalədlərən mürəkkəb geosiyasi proseslər müstəvisində Azərbaycanın sabitlik ədasına çevrilməsi, global təlatümlər burulğanında meydana çıxan çoxşaxəli sosial-siyasi-iqtisadi risk amillərinin təsirlərindən effektiv qorunması ulu öndərin müəllifi olduğu müdrik inkişaf kursunun Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən müasir dövrün çağırışlarına uyğunlaşdırılaraq məharətlə həyata keçirilməsi sayəsində mümkün olmuşdur.

Bu inkişaf kursunun təməli prinsiplərindən biri də odur ki, ötən əsrin 90-cı illərində ulu öndər müdrik şəraitdə hərtərəfli tərəqqi üçün sosial-iqtisadi sistem bazar münasibətləri əsasında transformasiyasının tarixi zərurət olması konsepsiyasını irəli sürməklə yanaşı, bu keçid dövründə əhalinin sosial maraqlarının təminatını, iqtisadi potensialını ilk növbədə xalqın rifahına yönəldilməsini dövlət strategiyası vəzifələri arasında aid etdi.

Ağır tənzümlənmiş həmkəndliyinə həmin dövrdə ciddi çətinliklərə və məhdud imkanlara baxmayaraq, ulu öndər bazar iqtisadiyyatına yönəldilən kompleks islahat tədbirləri şəraitində əhalinin zərurətinə mənfi təsirlərin azaldılmasını və etibarlı sosial müdafiə sisteminin qurulmasını vacib amil kimi ön plana çəkməklə əhalinin dövlət təminatı hesabına sosial risklərdən müdafiəsini milli prioritetə çevirmiş, bununla da ölkəmizdə müasir dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunda baza dəyər kimi sosial ədalətin əsas götürülməsini təmin etmişdir.

Bu konseptual yanaşma həmçinin sosial inkişafın məqsədləri barədə dövlət və cəmiyyətin ideoloji baxışlarını, habelə həmin məqsədlərə nail olmaq üçün kompleks fəaliyyət istiqamətlərini özündə ehtiva edən sosial dövlət siyasətinin təməli prinsiplərini müəyyənləşdirmişdir.

Müstəqilliyin ilk illərində yeni iqtisadi münasibətlər üçün sosial müdafiə sisteminin mövcud olmaması və onun qurulmasına müəyyən zaman tələb olunması şəraitində ulu öndər sovet dönməndən qalmış dövlət sosial təminat qaydalarını keçid dövründə də davam etdirilməsi ilə əhalinin maddi ehtiyaclarının aradan qaldırıl-

masına nail oldu və bu, aztəminatlı vətəndaşların bazar iqtisadiyyatına transformasiyanın doğurduğu çətinliklərdən qorunmasında vacib rol oynadı.

Bazar münasibətlərinin sürətlə formalaşdığı, yeni mülkiyyət formalarının yarandığı, sahibkarlığın sürətlə inkişaf etdirildiyi yeni iqtisadi şəraitdə sosial cəhətdən hassas əhali kateqoriyalarının mənəflərinin müdafiəsi təmin edildi, bazar iqtisadiyyatı prinsiplərinin diqqətə ediyi qiymətlərin sərbəstləşdirilməsi kimi tədbirlərin mənfəi təsirlərinin adekvat neytrallaşdırılması yönündə mühüm sosial addımlar atıldı.

Ümummilli liderin təşəbbüsü əsasında 1990-cı ilin 20 Yanvar faciəsinə hüquqi qiymət verilməsi, "20 Yanvar Şəhidi" fəxri adının təsis edilməsi, bu faciədə həlak olmuşların ailə üzvlərinin dövlət qayğısı ilə əhatə olunması, "Şəhid adının əbədiləşdirilməsi və şəhid ailələrinə edilən güzəştli haqqında", "Çernobil qəzasının ləğvində iştirak etmiş və həmin qəzədə nəticəsində zərər çəkmiş vətəndaşların statusu və sosial müdafiəsi haqqında" xüsusi qanunların qəbulu, İkinci Dünya müharibəsində iştirak etmiş veteranların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, 1994-cü ildə 9 May günü üçün Azərbaycanca yənidən Qələbə Günü kimi rəsmiləşdirilməsi təmin edildi. Ölkəmizin suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olanların ailələrinin maddi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, Azərbaycan Milli qəhrəmanlarının və onların həlak olanların ailələrinə yardım edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müxtəlif fərman və sərəncamları imzalandı.

1994-cü ildən əməyin ödənilməsinin minimum məbləğinin əhəmiyyətli şəkildə artırılması, habelə pensiya, təqaüd və müavinətlərin bu məbləğə uyğun müəyyənəşdirilməsi qaydasının tətbiqi davamlı sosial islahat tədbirlərinin vacib tərkib hissəsi idi. Həmin ilin 1 dekabrından sosial və işləməyən pensiyaçıların, dövlət ali iş sürməklə yanaşı, bu keçid dövründə əhalinin sosial maraqlarının təminatını, iqtisadi potensialını ilk növbədə xalqın rifahına yönəldilməsini dövlət strategiyası vəzifələri arasında aid etdi.

Ağır tənzümlənmiş həmkəndliyinə həmin dövrdə ciddi çətinliklərə və məhdud imkanlara baxmayaraq, ulu öndər bazar iqtisadiyyatına yönəldilən kompleks islahat tədbirləri şəraitində əhalinin zərurətinə mənfi təsirlərin azaldılmasını və etibarlı sosial müdafiə sisteminin qurulmasını vacib amil kimi ön plana çəkməklə əhalinin dövlət təminatı hesabına sosial risklərdən müdafiəsini milli prioritetə çevirmiş, bununla da ölkəmizdə müasir dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunda baza dəyər kimi sosial ədalətin əsas götürülməsini təmin etmişdir.

Bu konseptual yanaşma həmçinin sosial inkişafın məqsədləri barədə dövlət və cəmiyyətin ideoloji baxışlarını, habelə həmin məqsədlərə nail olmaq üçün kompleks fəaliyyət istiqamətlərini özündə ehtiva edən sosial dövlət siyasətinin təməli prinsiplərini müəyyənləşdirmişdir.

Müstəqilliyin ilk illərində yeni iqtisadi münasibətlər üçün sosial müdafiə sisteminin mövcud olmaması və onun qurulmasına müəyyən zaman tələb olunması şəraitində ulu öndər sovet dönməndən qalmış dövlət sosial təminat qaydalarını keçid dövründə də davam etdirilməsi ilə əhalinin maddi ehtiyaclarının aradan qaldırıl-

Vətəndaşın rifahını iqtisadi tərəqqinin əsas məqsədinə çevirən sosial inkişaf doktrinası

Səlim MÜSLÜMOV,
Azərbaycan Respublikasının əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri

istiqamətində dönüş nail olunduğu yeni mərhələnin başlanğıc nöqtəsi də adlandırmaq olar.

Bu mərhələdə etibarlı iqtisadi bazanın formalaşması şəraitində sosial müdafiə sisteminin yeni iqtisadi dövrün tələblərinə uyğun şəkildə müasirləşdirilməsinə, aztəminatlı vətəndaşların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə yönəlməyə başladırıq. Əhalinin sosial müdafiəsinin istiqamətlərindən dövlət vəzifələri arasında aid etdi.

MDB məkanında ilk dəfə Azərbaycanca yeni sosial-iqtisadi şəraitə uyğun Əmək Məcəlləsi, məşğulluq və əmək miqrasiyası haqqında qanunlar, əlilliyin qarşısının alınması və reabilitasiyası üzrə ilk Dövlət Proqramı qəbul olundu, ölkənin Demografik İnkişaf Konsepsiyası təsdiq edildi. Digər tərəfdən, ölkədə aqrar islahatların uğurla həyata keçirilməsi iqtisadi fəal əhalinin böyük hissəsini təşkil edən kənd əhalisinin sərəməli məşğulluğuna şərait yaratdı.

Heydər Əliyev xüsusi diqqət və qayğısı nəticəsində müharibə əlillərinin, şəhid ailələrinin dövlət hesabına mənzillərə, müharibə əlillərinin minik avtomobilləri ilə təminatına başlandı. Əlilliyi olan şəxslərin müxtəlif reabilitasiya vasitələri, bərpa-müalicə və protez xidməti ilə təminatı qeyri-üzvlü fəaliyyət sayəsində bəzilər oldu. 1994-cü ilin 20 fevralında "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması iqtisadi dirçəlişə təkan verərək, bütövlükdə respublikanın potensialını artırmağa, bu əsasında vacib sosial hədəflərin uğurla reallaşmasına şərait yaratdı.

Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə hazırlanmış müstəqil Azərbaycanın ilk milli Konstitusiyasının ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilməsi ölkə həyatının bütün sahələrdə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymasını şərtləndirdi. Dövlətin əsas qanunu ölkədə müasir və hüquqi dövlət quruculuğu proseslərinin sürətləndirilməklə bərabər, bazar prinsiplərinə söykənən milli sosial-iqtisadi iqtisadiyyatın qurulması üçün fundamental normativ bazanın formalaşmasına əsaslı zəmin yaratdı. Azərbaycan vətəndaşlarına layiqli həyat vəziyyətinin təmin edilməsini dövlətin ali məqsədi etdi.

Azərbaycan dövlətinin xalqın və hər bir vətəndaşın rifahının yüksəldilməsi, onun sosial müdafiəsi və layiqli həyat vəziyyətinin qayğısına qalmasına dair mühüm sosial normalar Konstitusiyada təsbit olunaraq ən yüksək səviyyədə bəyan edildi. Bu ali sənədin qəbul edildiyi 1995-ci il, bütün sahələrdə olduğu kimi, sosial müdafiə sferasında da ciddi islahatlarla müşahidə edilən, sosial-iqtisadi tənzümlənmiş proseslərinin tam cilovlanması və sabit inkişaf

əhalinin sosial müdafiəsi tədbirlərinin əlaqələndirilməsi konsepsiyası uğurla reallaşdırılmışdır. Bu əsasında mövcud sosial müdafiə sisteminin bazar iqtisadiyyatı mühitində uyğunlaşdırılaraq keyfiyyətcə yenidən qurulması sosial siyasətin strateji istiqamətlərindən biri kimi tam gerçəkləşdirilmişdir. Ölkənin artmaqda olan iqtisadi potensialı sosial sferada yüksək hədəflərin reallaşmasına, bu sahənin köklü islahatlar yolu ilə beynəlxalq standartlara uyğun yenidən qurulmasına əsaslı şərait yaratmışdır.

2003-2016-cı illər ərzində ölkədə ümumi daxili məhsul istehsalı 8,4 dəfə, minimum əmək haqqı 12,9 dəfə, bir nəfərə düşən orta aylıq əmək haqqı isə 6,4 dəfə artmışdır. Eyni dövrdə əhalinin gəlirlərində 7,9 dəfə, 2016-cı ildə isə əvvəlki ilə nisbətən nominal ifadədə 8,7 faiz artım qeydə alınmışdır. Əhalinin həyat vəziyyətinin ildən-ilə yaxşılaşması yoxsulluğun kəskin şəkildə azalaraq 5 faizə enməsi ilə nəticələnib. Bu sahədə ölkəmizdə əldə olunan müsbət təcrübə Azərbaycanın BMT-nin Davamlı İnkişaf Məqsədlərinə dair milli məsləhətləşmələrin aparılması üçün seçilmiş ölkələr sırasına daxil edilməsini, bununla da ölkəmizin sosial inkişaf

2016-cı ildə işsizlik müəvəninin minimum məbləği 36,4 faiz, bu məqsədə ayrılan büdcə vəsaitinin məbləği isə 2,4 dəfə artırılmış, bu əlavə maliyyə imkanları işsiz şəxslərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə, eləcə də vətəndaşların işsiz qalma risklərinin qarşılınmasına yönəldilmişdir.

"Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi"ndə əksini tapan prioritetlər sırasında insan kapitalının inkişafının stimullaşdırılması ölkədə əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsini təmin etmək üçün mühüm önəm kəsb edən məsələlərdəndir və bu baxımdan nazirliyin peşə hazırlığı sisteminin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi üçün son illərdə aparılan işlər xüsusilə əhəmiyyət daşıyır. Hazırda Bakı, Naxçıvan, Göyçay şəhərlərində Regional Peşə Tədrisi Mərkəzləri fəaliyyət göstərir, Gəncə şəhərində daha modern belə bir mərkəz 2017-ci ildə istifadəyə veriləcəkdir. Bu sistem gələcəkdə regional şəbəkəsinin daha da genişləndirilməsi diqqətdə saxlanacaqdır.

Dövlət məşğulluq siyasətinin bütün istiqamətlər üzrə gücləndirilməsi çərçivəsində əmək bazarı proqram-

da və tam icra edilməsinin başlıca təminatçısıdır.

Əhalinin sosial müdafiəsi sahəsində əsaslı islahatların mühüm elementlərindən biri də ölkədə dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən sosial təminat sisteminin yenidən qurulması olmuşdur. Bu sistem çərçivəsində ödənilən müxtəlif növ müavinət, təqaüd və digər sosial ödənişlərin davamlı artırılması əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə əsaslı töhfə vermişdir. 2016-cı ildə 483,5 min nəfərə aylıq və bircəntəxət sosial müavinət təyin olunub ödənilmişdir. Bundan əlavə 57,8 min nəfərə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdləri təyin olunaraq ödənilmişdir. 2016-cı ildə bu məqsədlər üçün 339,1 milyon vəsait xərclənmişdir ki, bu da 2015-ci ilə müqayisədə 35,2 milyon manat və ya 11,6 faiz çoxdur. Sosial müavinət və təqaüdlərin orta aylıq məbləği 2016-cı ilin əvvəlinə nisbətən 10 faiz artmışdır. 2016-cı ilin sonuna 165,4 min ailə (692,0 min nəfər ailə üzvü) ünvanlı dövlət sosial yardımı ilə təminat olunmuş və bu məqsədlərə 237 milyon manat xərclənmişdir.

Mühüm sosial proqramların, o cümlədən müharibə əlilləri və şəhid

lariyin genişləndirilməsi, ölkədə ailə biznesinin inkişaf etdirilməsi baxımından dövlət siyasətinin 7 aprel 2016-cı il tarixli sərəncamına əsasən əhalinin özünüməşğulluğunun təmin olunması ilə bağlı ilk dəfə ölkəmizdə dövlət səviyyəsində icra edilən proqram mühüm əhəmiyyətə malikdir. İcrasına start verilməsi bu özünüməşğulluq proqramına ölkə üzrə təqribən 1500 ailə cəlb olunaçaqdır ki, bu məqsədə 6 milyon manat vəsait ayrılıb. Hazırda praktik icra mərhələsində olan bu proqram təkcə məşğulluğun təminatı məqsədinə deyil, həm də kiçik və orta sahibkarlığın dəstəklənməsinə yönəlib. Bu sahədə formalaşan uğurlu təcrübə gələcəkdə belə proqramların daha da genişləndirilməsi stimullaşdıracaqdır.

Ölkənin bütün rayon və şəhərləri üzrə bu proqramda iştirak etmək istəyən işsiz və işaxtaran vətəndaşlar iki aylıq kursların təlimi kurslarına cəlb edilir. Təlim kurslarında Beynəlxalq Əmək Şəraitinin təlimçisinin iştirakı ilə hazırlanmış təlimçilərin təsiri altında iştirakçılara biznes fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı zəruri bilik və bacarıqlar öyrədilir. İndiyə qədər iştirakçılardan 1789 nəfəri kursları uğurla başa vurub. Onların hazırladığı biznes-planları qiymətləndirilməsi biznes ideyasının reallaşdırılmasına hazırlıq, peşəkarlıq və təcrübə, motivasiya meyarları əsasında, obyektiv və tam şəffaf şəkildə keçirilib. Qiymətləndirmədə kursları bitirənlərdən 80 faizinin biznes planları müsbət dəyərləndirilib. Uğurlu hesab edilən biznes-planların 83,6 faizi kənd təsərrüfatı, 9,4 faizi xidmət, 6,6 faizi istehsal, 0,4 faizi ticarət sahələrinə aiddir. Hazırda yaradılması nəzərdə tutulan müstəqil işsizlik sigortası sistemi aktiv məşğulluq tədbirlərinin genişləndirilməsinə imkan verməklə kiçik ailə biznesinin maliyyə təminatını kimi çıxış edəcekdir.

2016-cı ildən fəaliyyət göstərən, sosial sigorta, fərdi uçot və pensiya təminatı sahəsində funksiyaların bir-birini tamamlayan müasir pensiya sistem vasitəsilə hazırda 1315,2 min nəfər istəyən işsiz, əlilliyi və ailə başçısını itirməyə görə əmək pensiyaları ödənilir. Ötən dövrdə ölkə rəhbəri tərəfindən əmək pensiyasının bəzə hissəsinin artırılması və sigorta hissəsinin indeksləşdirilməsi ilə bağlı çoxsaylı sərəncamlar imzalanmış, bunlarla yanaşı əvvəlki sistmə əhatə olunmuş şəxslərin yeni şəraitə inteqrasiyasının təminatını təmin etmək üçün ardıcıl qərarlar qəbul edilmişdir. Bu mühüm sosial siyasət tədbirləri nəticəsində qeyd edilən dövr ərzində pensiya sistemində dərhal pensiya təyinatı hüququnu reallaşdırmağa imkan verir. Əmək münasibətlərinin elektron qeydiyyatı sistemi əmək bazarının, eləcə də işçi hüquqlarının təminatının dövlətin birbaşa nəzarətində saxlanılmasına, məşğulluğun dinamikasını, iş qüvvəsinin icarə şərtlərini, əməyin şərtlərini, işçi qüvvəsinin daha çox cəlb olunduğu fəaliyyət sahələrini və yerdəyişməsinə və s. dəqiq şəkildə izləməyə, işgötürənlərə işçilər arasında əmək münasibətlərinin doqıq və əhatəli uçotunu aparmağa imkan verir. Hazırda ünvanlı sosial yardım üçün müraciətlərin edilməsi, onların qəbulu və müraciətlərə baxılaraq qərar verilməsi prosesini tam avtomatlaşdırılmışdır. Vətəndaşlar təmsil etdikləri ailələrin sosial yardım almaq hüquqlarına baxılması üçün internet əlaqəsi olan istənilən nöqtədən və istənilən vaxt kompüterlər, mobil telefonlar və s. vasitəsilə müraciət edə bilərlər. Ailələr barədə sistemə daxil edilən məlumatların yoxlanılması 20-dən çox qurumun elektron məlumat bazalarına

aylələrinin mənzillə, müharibə əlilləri və onlara bərabər tutulanların minik avtomobili ilə təminatı davam etdirilmişdir. 2016-cı ildə Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiyası quruluşunun müdafiəsi ilə əlaqədar əlil olmuş şəxslərdən və cəlb edilənlərdən olan 288 nəfər, o cümlədən 118 nəfər mənzillə, 170 nəfər isə fərdi evlə təminat olunmuşlar. Həmçinin il ərzində 140 nəfər impiyazlı şəxssə pulsuz avtomobil verilmişdir.

2016-cı il ərzində nazirliyin tabeliyində olan sosial xidmət müəssisələrində ümumilikdə 1085 nəfər tam dövlət təminatında olmuş, 1237 nəfər sosial işçi tərəfindən isə 11,6 min nəfər şəxsə evdə sosial məişət xidməti göstərilməmişdir.

Respublikada əlillərin həyat inteqrasiyası, tibbi-sosial ekspertiza xidmətinin keyfiyyətini yüksəldilməsi və əlillərin reabilitasiyası istiqamətində kompleks məqsədyönlü və ardıcıl tədbirlər həyata keçirilməkdədir. 2016-cı il ərzində Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin bərpa-müalicə müəssisələrində 23,3 min nəfər əlilliyi olan şəxs bərpa-müalicə və protez-ortopedik xidmətlər göstərilməmiş, 32,8 min protez-ortopedik məmulat və reabilitasiya vasitəsi verilmişdir. Bərpa-müalicə infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi istiqamətində işlər aparılmışdır. Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin iştirakı ilə əsaslı yenidənqurma dan sonra 2015-ci ilin sentyabr ayında Respublika Əlillərin Bərpa Mərkəzi, 2016-cı ilin dekabr ayında Çatqarmaq Mərkəzi və Yetkinlik yaşına çatmayan və Yetkinlik yaşına çatmayan şəxslər üçün bərpa mərkəzi istifadəyə verilib. Həmin mərkəzlərdə yüksək səviyyəli reabilitasiya şəraiti yaradılıb. Bu istiqamətdə işlər mərhələli şəkildə davam etdirilib.

Sosial sferanın qabaqcıl dünya təcrübəsinə uyğun modernləşdirilməsi istiqamətində reallaşdırılan kompleks islahatlar çərçivəsində müasir texnologiyalar və innovativ yeniliklərin geniş tətbiqi əhəmiyyətli göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin əsaslı şəkildə yüksəldilməsi ilə nəticələnmişdir.

Sigorta-pensiya sistemi hər bir vətəndaşın nazirliyin internet sahifəsində yaradılmış müştəri xidmətləri sistemində daxil olaq öz fərdi hesabı barədə məlumat almağına, pensiya kalkulyator vasitəsilə öz pensiyasının hesablaya bilməsinə imkan verir. Eləcə də pensiya yaşına çatmış şəxslər hər hansı sənəd toplanmadan və vaxt itirmədən nazirliyin "Çağrı Mərkəzi"ni zəng vurmaqla real vaxt rejimində dərhal pensiya təyinatı hüququnu reallaşdırmağa imkan verir.

Əmək münasibətlərinin elektron qeydiyyatı sistemi əmək bazarının, eləcə də işçi hüquqlarının təminatının dövlətin birbaşa nəzarətində saxlanılmasına, məşğulluğun dinamikasını, iş qüvvəsinin icarə şərtlərini, əməyin şərtlərini, işçi qüvvəsinin daha çox cəlb olunduğu fəaliyyət sahələrini və yerdəyişməsinə və s. dəqiq şəkildə izləməyə, işgötürənlərə işçilər arasında əmək münasibətlərinin doqıq və əhatəli uçotunu aparmağa imkan verir.

Hazırda ünvanlı sosial yardım üçün müraciətlərin edilməsi, onların qəbulu və müraciətlərə baxılaraq qərar verilməsi prosesini tam avtomatlaşdırılmışdır. Vətəndaşlar təmsil etdikləri ailələrin sosial yardım almaq hüquqlarına baxılması üçün internet əlaqəsi olan istənilən nöqtədən və istənilən vaxt kompüterlər, mobil telefonlar və s. vasitəsilə müraciət edə bilərlər. Ailələr barədə sistemə daxil edilən məlumatların yoxlanılması 20-dən çox qurumun elektron məlumat bazalarına

inteqrasiya şəraitində həyata keçirilir və məlumatların təhlili, qərar qəbul etmə prosesi də avtomatik rejimdə yerinə yetirilir. Elektron informasiya sisteminin fəaliyyəti ünvanlı sosial yardım təyinatında vətəndaş-məmur təmaslarını aradan qaldırmaq və təyinatda şəffəflıq tam təmin edilmişdir. Son noticada, bu, vətəndaşların sosial təminat hüquqlarından istifadədə məmnunluğa gətirib çıxarmışdır.

Həmçinin Tibbi-Sosial Ekspertiza və Reabilitasiya Alt Sistemi vasitəsilə əlilliyin ekspert-vətəndaş təmasları olmadan, tam şəffaf şəkildə qiymətləndirilməsinə başlanılmışdır. Bununla da əlilliyin təyini üçün tibbi-sosial ekspert komissiyaları tərəfindən vətəndaşların müayinəsi proseduru tamamilə aradan qaldırılmışdır. Belə ki, əlilliyin qiymətləndirilməsi üçün göndərilən rəsmiləşdirilməsi barədə Səhiyyə Nazirliyindən alınan məlumat real vaxt rejimində göndərilşirin reyestrinə daxil edilərək avtomatlaşdırılmış alt sistemə ötürülür. Sonrakı mərhələdə göndəriş verən səhiyyə müəssisəsinin, onu təsdiq edən şəxslərin, əlillik vəziyyəti qiymətləndirilməsi olan şəxsin kimliyinə dair məlumatlar adsızlaşdırılır, şifə verilir və bundan sonra əlillik vəziyyətinin qiymətləndirilməsi üçün həmin göndəriş elektron şəkildə hər hansı ekspert komissiyasına ötürülür. Göndəriş kimi aid olduğu, hansı səhiyyə müəssisəsi tərəfindən verildiyi bilinmədən, yalnız göndərişdə qeyd olunan xəstəlik vəziyyətinə uyğun olaraq, tam obyektiv şəkildə əlillik təyini olunub-olunmamasına dair qərar qəbul edilir. Eləcə də, sistem tərəfindən avtomatlaşdırılmış şəkildə əlillik müddəti başa çatmış birinci dərəcə əlilliyin müddətsiz, ikinci və üçüncü dərəcə əlilliyin isə müddətinin 5 ilə qədər uzadılması nəticəsində, hər il təkrar müayinə edilməli olan 200 minə yaxın vətəndaşın bu prosedurdan keçməsinə ehtiyac qalmamışdır.

Azərbaycan əmək və sosial müdafiə sahəsində aparılan islahatlar, tətbiq edilən avtomatlaşdırılmış sistemlər beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən yüksək dəyərləndirilib, böyük maraqla müşahidə edilir. 2016-cı ilin aprel ayında Stokholm şəhərində keçirilən Avropa Regional Sosial Təminat Forumunda Azərbaycanın "Çağrı mərkəzi vasitəsilə avtomatlaşdırılmış pensiya təyinatı" adlı müsbət təcrübəsi müstəqil komissiya tərəfindən xüsusi sertifikatla layiq görülüb və Beynəlxalq Sosial Təminat Assosiasiyasının Müsbət Təcrübələr məlumat bankına daxil edilib.

Bu yaxınlarda isə Dünya Bankının ekspert qrupunun müərciatına əsasən, təşkilatın Vaşinqton şəhərindəki mərkəzi ofisi üçün ünvanlı sosial yardım dağlı istifadə olunan avtomatlaşdırılmış sistem geniş tətbiqatı keçirilmişdir. BMT-nin "Ərəb ölkələri, Azərbaycan və MDB regionlarında Cənub-Cənub Əməkdaşlığı çərçivəsində Əməkdaşlıq Mexanizmləri və Hallar" adlı portallında bu və digər avtomatlaşdırılmış sistemlərimiz təbliğ edilir. Həmin sistemlərlə bağlı bizim təcrübəmizi öyrənməyə maraqlı göstərən ölkələrin sayı da artır. Azərbaycan əmək və sosial müdafiə sahəsində avtomatlaşdırılmış idarəetmə və xidmət sistemləri üzrə əldə olunmuş uğurlu təcrübəni bölüşmək məqsədilə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyində təkcə 2016-cı ilin sonu, 2017-ci ilin əvvəllərində Rusiya Federasiyasının, Ukraynanın, Moldova Respublikasının, Əfqanıstan İslam Respublikasının və Tacikistan Respublikasının nümayəndə heyətləri ilə görüşlər keçirilmişdir.

Müasir informasiya texnologiyaların tətbiqi ilə əhəliyə göstərilən sosial xidmətlərin təkmilləşdirilməsi, vətəndaşların sosial təminat sahəsində sürətli, rahat və effektiv xidmətlərə geniş çıxışın təmin edilməsi nəticəsində Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin müxtəlif fəaliyyət sahələrində 30-dək elektron xidmətdən 2016-cı il ərzində əhali 6,5 milyon dəfə istifadə edib. Həmin il ərzində "Elektron hökumət" portalında elektron xidmətlərdən ən çox istifadə olunan dövlət qurumu da Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi olub.

Növbəti mərhələ kimi, nazirliyin digər fəaliyyət sahəsinin - məşğulluq xidmətləri və işsizlik müavinəti sisteminin də avtomatlaşdırılması üçün aparılır. Artıq bu işlər yerinəyaxşı aparılır. Yeni elektron sistem işsiz və işaxtaran vətəndaşların münasib iş yeri ilə təminatı və əmək bazarında işçi qüvvəsinə tələbin ödənilməsi işinin daha samərəli və çevik təşkilinə imkan yaradacaqdır. Ümumilikdə, nazirliyin digər fəaliyyət sahələrində olduğu kimi, əhəliyə məşğulluq xidmətlərinin də müasir əsaslar üzərində və daha samərəli təşkilii yönündə 2017-ci il ərzində lazımi tədbirlərin görülməsi arandıcaqdır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin müasir dövlət quruculuğu fəlsəfəsinin uğurla gerçəkləşməsi ölkə həyatının bütün sahələrində mühüm nailiyyətlərə yol açdığı kimi, sosial sferada da çevik idarəçilik, əhatəlilik, samərəlilik, şəffəflıq və ünvanlılıq prinsiplərinə söykənən müasir sosial müdafiə sisteminin qurulmasına şərait yaratmışdır. Dahi şəxsiyyət tərəfindən böyük uzaqgörənliklə müəyyənləşdirilən hərtərəfli tərəqqi siyasətinin çağdaş dövrün reallıqları nəzərə alınmaqla həyata keçirilməsinin bəzi nümunəsi kimi bu sistem qlobal maliyyə-iqtisadi böhran şəraitində belə əhalinin etibarlı sosial müdafiəsinin təmin etməkdədir.